

Отримано: 02.09.2025

Прийнято: 15.10.2025

Опубліковано: 22.10.2025

УДК 330.34:338.24:304

DOI: 10.30857/2786-5398.2025.5.3

Микола І. Дубіна

Київський національний університет технологій та дизайну, Україна

**ВЕКТОРИ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ВІТЧИЗНЯНОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ОСНОВІ ІНТЕГРАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

В статті досліджено основні напрями розвитку підприємництва на основі інтеграції цілей сталого розвитку. Обґрунтовано, що цілі сталого розвитку виступають стратегічною основою для формування нової парадигми вітчизняного підприємництва, яка поєднує економічну ефективність із соціальною відповідальністю та екологічною збалансованістю. Україна демонструє поступ у досягненні окремих цілей сталого розвитку, насамперед у сферах скорочення нерівності, охорони здоров'я, гендерної рівності, розвитку інфраструктури та партнерств. Інтеграція глобальних цілей у національну політику та діяльність підприємств створює підґрунтя для сталого економічного відновлення країни. Водночас ключовим завданням залишається підвищення рівня інтеграції цілей сталого розвитку у корпоративні стратегії, розвиток системи звітності за міжнародними стандартами та розширення партнерств між державою, бізнесом і громадянським суспільством задля формування конкурентоспроможної, стійкої та інноваційної економіки в умовах післявоєнного відновлення економіки України. Доведено необхідність уніфікованого вимірювання глобального прогресу в досягненні цілей сталого розвитку. Акцентовано увагу на реалізацію вимог до національної стійкості, а саме забезпечення сталого розвитку держави і суспільства. Проаналізовано стратегічні документи ЄС. В яких вже тривалий час простежується тенденція розгляду стійкості через призму сталого розвитку. Доведено, що питання сталого розвитку є актуальними не лише для певних країн або їх союзів, але й мають важливе значення для забезпечення глобального прогресу. В статті обґрунтовані цілі й завдання спрямовані на вирішення багатьох проблемних питань у різних сферах – соціальній, економічній, гуманітарній, енергетичній, екологічній, безпековій та ін.

Ключові слова: економіка сталого розвитку; гендерна рівність; інтеграція; інновації; цілі сталого розвитку; соціальна нерівність; партнерство; підприємництво; консолідація.

Mykola I. Dubina

Kyiv National University of Technologies and Design, Ukraine

**VECTORS OF FORMING A NEW PARADIGM OF DOMESTIC ENTREPRENEURSHIP
BASED ON THE INTEGRATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS**

The article examines the main directions of entrepreneurship development based on the integration of sustainable development goals. It is substantiated that the sustainable development goals serve as a strategic basis for the formation of a new paradigm of domestic entrepreneurship, which combines economic efficiency with social responsibility and environmental balance. Ukraine demonstrates progress in achieving individual sustainable development goals, primarily in the areas of reducing inequality, health care, gender equality, infrastructure development and partnerships. The integration of global goals into national policy and enterprise activities creates the basis for sustainable economic recovery of the country. At the same time, the key task remains to increase the level of integration of sustainable development goals into corporate strategies, develop a reporting system according to international standards and expand partnerships between the state, business and civil society in order to form a competitive, sustainable and innovative economy in the conditions of post-war economic recovery of Ukraine. The need for unified

measurement of global progress in achieving sustainable development goals is proven. The emphasis is on the implementation of requirements for national sustainability, namely ensuring sustainable development of the state and society. The EU strategic documents are analyzed. In which the tendency to consider sustainability through the prism of sustainable development has been traced for a long time. It is proved that the issues of sustainable development are relevant not only for certain countries or their unions, but also have an important importance for ensuring global progress. The article substantiates the goals and objectives aimed at solving many problematic issues in various spheres – social, economic, humanitarian, energy, environmental, security, etc.

Keywords: *sustainable development economics; gender equality; integration; innovation; sustainable development goals; social inequality; partnership; entrepreneurship; consolidation.*

Постановка проблеми. З метою подолання низки глобальних викликів, серед яких бідність, кліматичні зміни та соціальна нерівність, у вересні 2015 року всі держави-члени ООН ухвалили Цілі сталого розвитку (ЦСР) – комплекс із 17 глобальних стратегічних завдань, що вимагають консолідованої співпраці урядів, бізнесу та громадян розвинених і країн, що розвиваються, задля формування сталого майбутнього до 2030 року. Хоча ЦСР не мають юридично зобов'язуючого характеру, їх досягнення розглядається у контексті необхідних спільних колективних зусиль.

Невирішені частини проблеми. Сучасне підприємництво не може залишатись осторонь глобальних процесів сталого розвитку, аби не виявитися врешті-решт «поза бортом» у конкурентному міжнародному середовищі. Для України цей процес набуває особливої актуальності в контексті формування стійкої та конкурентоспроможної підприємницької екосистеми, здатної відповідати на масштабні виклики та інтегруватися у світовий економічний простір. Комплексний характер ЦСР, що охоплює економічний, соціальний та екологічний виміри, надає стратегічні орієнтири для бізнесу, що прагне до довгострокової життєздатності та суспільної легітимності.

Аналіз літературних джерел. Питання сталого розвитку є базовим і актуальним для вітчизняних [3, 9, 10, 12] та зарубіжних [13, 18, 20, 23] науковців зокрема зарубіжні вчені, такі як T. Nak, S. Janouškova and B. Moldan схиляються до думки, щодо рівноваги між збереженням природних екосистем і відповідно соціально-економічним добробутом [20]. Вітчизняні науковці теоретично трактують сталий розвиток, як спроможність інтегруватись в загальній екосистемі соціально-економічних систем для довгострокового розвитку за умови обмеженості природних ресурсів [10, с. 335].

Метою статті є обґрунтування інтеграційних векторів розвитку підприємництва на основі цілей сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Необхідність уніфікованого вимірювання глобального прогресу в досягненні ЦСР зумовила розробку відповідного комплексного індикатора. Ним став SDG Index – інтегральний показник, який щорічно вимірює рівень досягнення Цілей сталого розвитку усіма країнами-членами ООН. Він формується на основі системи соціальних, економічних та екологічних індикаторів і дозволяє порівнювати прогрес держав у реалізації глобального порядку денного сталого розвитку. SDG Index обчислюється за шкалою від 0 до 100 балів (б.) (100 означає повне досягнення всіх 17 Цілей сталого розвитку; 0 – найгірші можливі результати за обраними індикаторами). Методологія індексу поєднує офіційні глобальні показники ЦСР з додатковими статистичними даними, забезпечуючи комплексну оцінку та виявлення сильних і слабких сторін політики окремих країн.

17 ЦСР включають ліквідацію бідності й голоду, покращення охорони здоров'я та освіти, забезпечення рівності та доступу до ресурсів, а також розвиток енергетики,

інфраструктури й інновацій. Значна увага приділяється зменшенню нерівності, формуванню безпечних і сталих міст, переходу до відповідального виробництва та споживання, протидії кліматичним змінам і збереженню екосистем. Реалізація цих завдань можлива лише за умови зміцнення інституцій та міжнародного партнерства [17, с. 7].

Згідно даних Sustainable Development Report 2025 [31] Україна посіла 42 місце з-поміж 167 досліджуваних країн світу, набравши за SDG Index 75,7 балів. Попереду нас Болгарія (76,3 б.), позаду Тайланд і США із 75,3 і 75,2 балами відповідно. Зауважимо, що у довоєнний період Україна посідала 36 місце серед 165 країн світу, проте показник SDG Index практично не відрізняється від 2025 року (станом на 2021 рік – 75,5 б.). Отже, попри війну, Україна утримує відносно високий рівень прогресу у досягненні ЦСР. Зауважимо, що лідерство в досягненні ЦСР зберігають Фінляндія (87 б.), Швеція (85,7 б.) та Данія (85.3 б.) станом на 2025 р.

Стан та динаміка досягнення ЦСР Україною у 2025 році (SDG Dashboard and Trends) зображена на рис. 1.

Як видно з рис. 1 єдина ціль, де явно демонструється прогрес в її досягненні, це ЦСР 10. Скорочення нерівності. Найбільш негативні тенденції у досягненні ЦСР спостерігається щодо цілі 14. Збереження біорізноманіття під водою, що не дивно, зважаючи на екологічні проблеми водних ресурсів України через забруднення, спричинені воєнними діями. Більшість ЦСР в Україні перебувають у стані стагнації. Попри воєнний стан позитивна динаміка спостерігається у досягненні ЦСР 3, 5, 6, 9, 16 та 17.

Панель показників SDG для України (2025)

Джерело: [31, с. 426].

Рис. 1. Панель показників та динаміка щодо досягнення ЦСР Україною у 2025 році

Слід зауважити, що в Україні державна політика свідомо інтегрує Цілі сталого розвитку в регуляторне поле підприємництва. Поштовхом до цього став Указ Президента 2019 року [6], який закріпив необхідність адаптації Глобальних цілей до національного контексту, спираючись на Національну доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна» [11]. Подальшим кроком стало рішення Кабінету Міністрів України у 2020 році, яке нормативно зобов'язало враховувати ЦСР при розробці всіх стратегічних та програмних документів.

Для забезпечення системного контролю за прогресом була розроблена національна система ЦСР, яка включає 86 завдань та відповідні індикатори для моніторингу, з цільовими

орієнтирами до 2030 року. У 2019 році уряд затвердив методологічну базу для збору даних, а в 2020 році Україна представила перший добровільний національний огляд на політичному форумі ООН. З 2021 року моніторинг досягнення національних індикаторів ЦСР здійснюється на постійній основі [8, с. 421], а з 2024 року розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено Стратегію запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку [5].

Якщо розглядати класичні цілі підприємництва (отримання прибутку, зростання компанії, забезпечення конкурентоспроможності, інноваційний розвиток), то в умовах сталого розвитку вони повинні бути доповнені цілями, що сприяють вирішенню соціальних та екологічних завдань (порівняльну характеристику цілей традиційного та сталого підприємництва узагальнено у табл. 1). Іншими словами, підприємництво має виходити за межі «економічної вигоди» та формувати довгострокову стійкість і користь для суспільства.

Таблиця 1

Порівняння цілей традиційного та сталого підприємництва

Традиційне підприємництво	Стале підприємництво
Максимізація прибутку	Отримання прибутку у поєднанні з соціальною та екологічною відповідальністю
Зростання ринкової частки, конкурентоспроможність	Розвиток на засадах інновацій, «зелених» технологій та енергоефективності
Задоволення потреб споживачів	Формування культури свідомого споживання, пропозиція екологічних і безпечних товарів та послуг
Збільшення обсягів виробництва та продажів	Оптимізація виробництва з мінімальними відходами («circular economy»), впровадження ресурсозбереження
Створення робочих місць	Забезпечення гідної праці, рівних можливостей, інклюзивності та розвитку людського капіталу
Розширення географії бізнесу (експорт, нові ринки)	Участь у глобальних ініціативах зі сталого розвитку, партнерства задля досягнення ЦСР
Підвищення ефективності управління	Впровадження ESG-підходів (екологічні, соціальні та управлінські стандарти)
Зменшення витрат	Зниження екологічного сліду (економія енергії, води, сировини, скорочення викидів CO ₂)
Збереження позицій на ринку	Побудова довгострокової довіри суспільства, інвесторів і стейкхолдерів

Джерело: побудовано автором.

Безумовно, усі сімнадцять Цілей сталого розвитку формують єдину та неподільну систему координат для будь-якої відповідальної бізнес-діяльності. Вітчизняні підприємці, залежно від специфіки своєї галузі, можуть робити прямий чи опосередкований внесок у досягнення кожної з них. Однак у контексті дослідження ключових цілей СР підприємництва у нашій країні, нами виокремлено найбільш значущі серед ЦСР – ті, які формують несучу конструкцію для створення та функціонування життєздатних, стійких та інноваційних бізнес-моделей в умовах післявоєнного відновлення економіки України.

Серед цих ЦСР для бізнесу ключовими (рис. 2) є:

ЦСР 8 – Сприяння стійкому, інклюзивному та сталому економічному зростанню, повній та продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх.

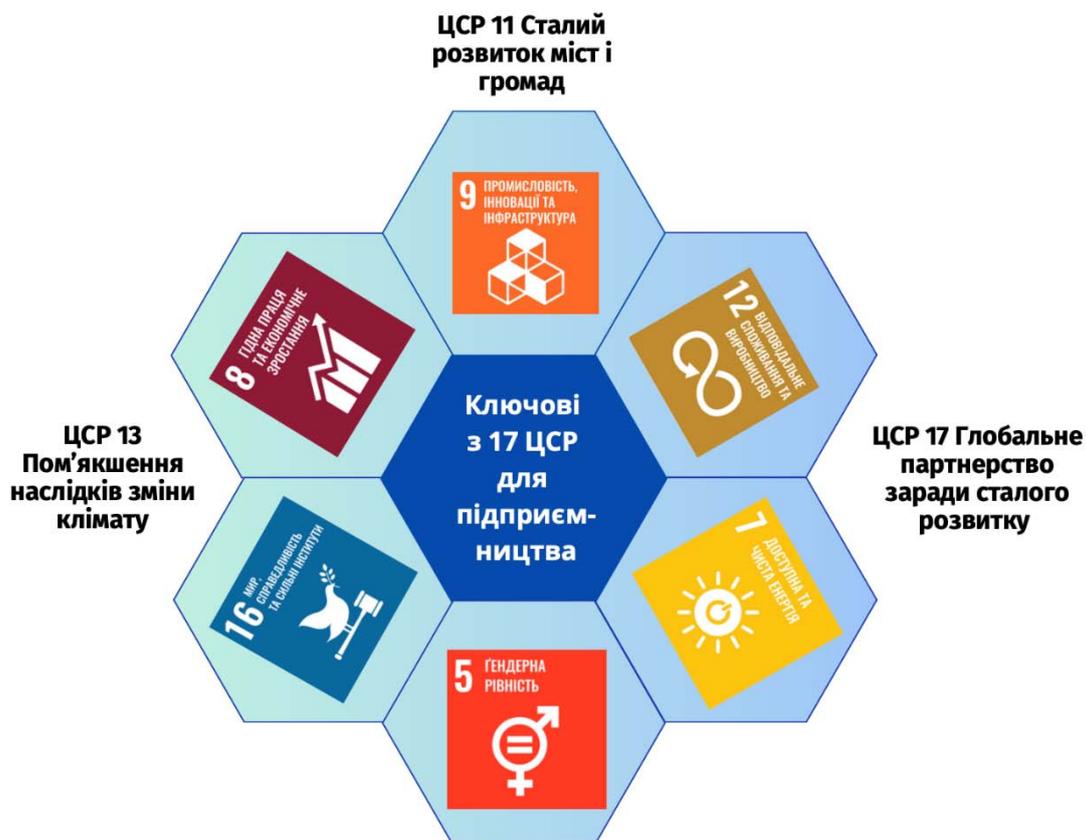
ЦСР 9 – Розбудова стійкої інфраструктури, сприяння інклюзивній та сталій індустріалізації та стимулювання інновацій.

ЦСР 12 – Забезпечення сталого споживання та виробництва.

ЦСР 16 – Сприяння створенню мирних та інклюзивних суспільств для сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх та побудова ефективних, підзвітних та інклюзивних інституцій на всіх рівнях.

ЦСР 7 – Забезпечення доступу до недорогої, надійної, стійкої та сучасної енергії для всіх.

ЦСР 5 – Досягнення гендерної рівності та розширення прав і можливостей всіх жінок і дівчат [14, с. 450].

Джерело: побудовано автором на основі [32].

Рис. 2. Ключові Цілі сталого розвитку для підприємництва в Україні

ЦСР 8 «Гідна праця та економічне зростання» безпосередньо стосується створення вартості, робочих місць та економічної активності, особливо у період повоєнного відновлення, де бізнес є ключовим агентом у цьому процесі. З початком повномасштабного вторгнення Росії Державна служба статистики України припинила публікацію офіційних даних про ситуацію на ринку праці. За різними оцінками, нині близько третини населення країни залишається без роботи (рівень безробіття на рівні 35% за даними Національного банку України у липні 2022 року; 60% безробітних серед внутрішньо переміщених осіб за інформацією Міжнародної організації з міграції (липень 2022 р.) [27, с. 168]. Досягнення ЦСР 8 має ключове значення і для повернення українських біженців (станом на квітень 2025 року, за інформацією Агентства ООН у справах біженців, у світі налічувалося 6,918 млн українських біженців, із яких 6,358 млн виїхали в країни Європи [2]).

Щодо ЦСР 9 «Промисловість, інновації та інфраструктура», то вона передбачає створення міцної та стійкої інфраструктури, розвиток інклюзивної та сталої індустріалізації

та активне стимулювання інноваційних процесів у виробництві та послугах. ЦСР 9 спрямована на підвищення продуктивності економіки, підтримку технологічного прогресу, розвиток малих і середніх підприємств, а також інтеграцію нових технологій, включаючи цифровізацію та зелений перехід. Досягнення цієї цілі сприяє підвищенню конкурентоспроможності країни на світовому ринку, створенню робочих місць і забезпеченню більш ефективного та сталого використання ресурсів.

Обидві ЦСР (8 та 9) тісно взаємопов'язані, оскільки розвиток стійкої інфраструктури та інновацій, особливо промисловими суб'єктами підприємництва, стимулює економічну активність, створює нові робочі місця і підвищує продуктивність. Інвестиції в індустріалізацію, модернізацію виробництва та технологічні інновації сприяють гідній зайнятості, забезпечують сталі робочі місця та економічне зростання, виступаючи основою досягнення ЦСР 8.

Задля вирішення проблем у контексті реалізації зеленої та цифрової трансформації як пріоритетів повоєнної відбудови [19] та з метою досягнення на практиці ЦСР 8 і ЦСР 9 вітчизняний бізнес може спрямовувати свої підприємницькі зусилля за такими напрямками:

- створення та утримання робочих місць через адаптацію продуктів/послуг до потреб відбудови (участь в проєктах реконструкції (будівництво, енергоефективність, інфраструктура) дає можливість наймати персонал і масштабувати виробництво шляхом прямої чи опосередкованої участі у міжнародних програмах відновлення (наприклад, Ukraine Recovery Programme [35]);

- впровадження інновацій та технологій Індустрії 4.0, спрямування інвестицій в «зелену» та цифрову модернізацію. Передбачає застосування цифрових рішень, адитивного виробництва (3D-друк), штучного інтелекту, автоматизації та Інтернету речей (IoT) у виробництві, дозволяючи створювати інноваційні продукти, скорочувати витрати ресурсів, підвищувати продуктивність та кількість високооплачуваних робочих місць [19];

- розвиток платформ підвищення кваліфікацій (курси для 3D/друку, smart-технологій), програм навчання, перепідготовки та dual/apprenticeship (поєднання стажування в компанії та професійної освіти спільно з ЗВО та закладами фахової передвищої освіти), що дозволяє швидко підготувати кадри для нових потреб секторів відбудови;

- фокус на інклюзивності: працевлаштування жінок, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), ветеранів та людей з інвалідністю (цілеспрямоване працевлаштування і тренінги підвищують соціальну стійкість, збільшують трудовий ресурс) [33];

- участь у відновних ланцюгах постачання та кооперація / кластеризація МСП (об'єднання в кластери або кооперативи дозволяє МСП брати участь у великих контрактах, здійснювати обмін знаннями, спільно впроваджувати інновації, ділити ризики та отримувати доступ до фінансування і тренінгів) [36];

- підтримка стартапів і НДДКР (створення лабораторій, інкубаторів та акселераторів для інноваційних стартапів у співпраці підприємців з науковими закладами сприяє розвитку нових технологій та продуктів, які відповідають принципам стійкості та циркулярної економіки);

- забезпечення гідної праці: формалізація, належні умови праці, «соціальні пакети» та безпека праці (формалізація робочих місць та дотримання трудових стандартів підвищують продуктивність і довіру працівників, реалізуючи завдання ЦСР 8);

- цифровізація бізнес-процесів та маркетинг / експортна орієнтація (онлайн-продажі, участь у цифрових ринках і робота з даними підвищують стійкість до локальних шоків і відкривають зовнішні ринки. UNDP (програма розвитку ООН) та Світовий банк також рекомендують цифрову складову як частину відновлення [19]).

ЦСР 12 «Відповідальне споживання та виробництво» передбачає від підприємців впроваджувати сталі бізнес-моделі виробництва (зменшення відходів, підвищення ресурсоефективності та впроваджувати циклічну економіку – імплементація циркулярних практик і сталих ланцюгів:

- ресайклінг (рециркуляція) – передбачає сукупність процесів, спрямованих на повторне використання відходів або небажаних матеріалів для виготовлення нової продукції. До цієї категорії належать, зокрема, пластмаси, метали та папір. Використання вторинної сировини у переробці дає можливість замінювати первинні ресурси, які зазвичай добуваються з обмежених природних запасів, зокрема нафти, деревини, вугілля та інших [25];

- впровадження ресурсоефективного та чистого виробництва,
- управління промисловими відходами (включно з небезпечними);
- розробка політик і стандартів для циркулярної економіки (дизайн продуктів, ремонт, переробка, повторне використання);
- зелена трансформація енергетики: декарбонізація, відновлювана енергетика, зелений водень, зменшення вугільного виробництва тощо) [19, С. 43–44].

Емпіричні дослідження (наприклад, аналіз повторного використання смартфонів американськими вченими Т. Makov, D. Vivanco [22]; оцінка ефекту рикошиту, пов'язаного із вуглецевим слідом від IT-продукції науковців М. Cordella, F. Alfieri, J. Sanfelix [16]) підтверджують, що участь у практиках переробки позитивно корелює зі збільшенням рівня використання ресурсів у майбутньому, тобто рециркуляція може опосередковано сприяти підвищенню споживчої активності [17]. Відтак для досягнення цілей сталого розвитку необхідним є комплексний підхід, який передбачає поєднання рециркуляції з формуванням моделей відповідального споживання.

Слід додати, що в Україні спостерігається зростання інтересу до органічного виробництва, переробки відходів, енергоефективності. Зокрема, уряд підтримує створення реєстрів органічних виробників; впровадження системи державного нагляду за органічною продукцією; стимулювання агро-кластерів та переробки сировини з високою доданою вартістю [34].

ЦСР 8, 9 та 12 є цілями, успіх у досягненні яких напряму визначається зусиллями підприємницьких структур. Окрім цих цілей важливими для підприємницької діяльності у контексті СР є сприяння ЦСР 16 (Мир, справедливість, спільні інститути), ЦСР 7 (Доступна та чиста енергія) та ЦСР 5 (Гендерна рівність).

Висновки та перспективи досліджень. Для забезпечення реалізації ЦСР 16 у своїй діяльності бізнес може живити такі заходи та здійснювати кроки:

- **підтримка прозорості, відповідальності та антикорупції** (запровадження політики корпоративної етики, прозорого аудиту, публічної звітності та викривачів корупції («whistleblowing») у власних ланцюгах постачання. Так, Закон України «Про запобігання корупції» [4] передбачає правовий захист викривачів, створення анонімних каналів сповіщення та захист від звільнення через повідомлення про корупцію; підтримка незалежних організацій та ініціатив, які борються з корупцією або контролюють державні інститути. Наприклад, громадська організація НАКО здійснює моніторинг і антикорупційні дослідження в секторі оборони та безпеки, співпрацює з Transparency International [26];

- **співпраця з державою у розвитку правових і регуляторних рамок** (участь у консультаціях, робочих групах, лобювання законодавчих змін, які зміцнюють інституційну спроможність: незалежність судів, правоохоронних органів і антикорупційних органів; підтримка законодавчих ініціатив для захисту прав власності, контрактної справедливості, захисту інтелектуальної власності тощо;

- покращення доступу до правосуддя і забезпечення справедливості через корпоративні практики (надання компаніями можливості працівникам та контрагентам механізму захисту власних прав задля попередження чи уникнення бізнесом порушення прав людини та неформальних відносин. Наприклад, компанія Metinvest має «Trust Line» – канал для анонімного повідомлення працівниками про порушення корпоративної етики [15];

- підтримка IT-рішень та цифровізації державних послуг, щоб зменшити корупційні ризики і зробити процеси більш доступними та прозорими. Так, в Україні функціонує система Prozorro – портал державних тендерів, які проводяться відкрито через електронну систему, з залученням бізнесу та громадськості [28].

Для реалізації ЦСР 7 у своїй діяльності підприємцям слід:

- інвестувати у відновлювані джерела енергії (сонячні, вітрові, біоенергетика. Так, за даними порталу UkraineInvest сектор відновлюваної енергетики в Україні має великий потенціал для подальшого розвитку. До початку повномасштабного вторгнення відновлювані джерела енергії забезпечували 8,1% загальної енергетичної структури країни. У 2019 році Україна входила до першої десятки світових лідерів за темпами розвитку відновлюваної енергетики та займала шосту позицію за інвестиційною привабливістю у секторі «зеленої» енергетики, а протягом останнього десятиліття загальний обсяг інвестицій у відновлювану енергетику перевищив 12 млрд доларів США [29]), включно з малими проєктами на рівні громад чи підприємств, зменшуючи вуглецевий слід і залежність від імпортованого палива;

- створювати локальне виробництво компонентів для зеленої енергетики (наприклад, вітрових турбін, сонячних панелей) та розвивати виробничі потужності, знижуючи логістичні витрати і створюючи робочі місця (наприклад, компанія «Friendly Wind Technology» виробляє вітрові турбіни в Україні і буде перший вітропарк понад 80 МВт у Закарпатті, демонструючи можливість локального виробництва [24]);

- розгорнути системи зберігання енергії (наприклад, батарей), автономних чи резервних джерел енергії для критичної інфраструктури задля підвищення стабільності енергопостачання і стійкості до перебоїв;

- брати участь у грантових програмах та програмах відновлення, які фінансують енергоефективність і «зелену» модернізацію;

- підтримувати децентралізовані енергетичні рішення (сонячні панелі на даху, малі ГЕС, особливо у регіонах, де центральна мережа зруйнована або ненадійна внаслідок воєнних дій).

Ще однією важливою ціллю сталого розвитку підприємництва являється ЦСР 5, яка стосується гендерної рівності та розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат. У підприємницькому середовищі це означає рівний доступ до ресурсів, участь у прийнятті рішень, подолання стереотипів. Бізнес може досягати ЦСР 5 у своїй підприємницькій діяльності за рахунок:

- впровадження політики рівних можливостей, яка забезпечує рівні можливості для жінок та чоловіків на всіх рівнях організації, включаючи найм, просування по службі та оплату праці;

- гнучких умов праці: імплементація гнучких графіків роботи та можливості для дистанційної роботи, дозволяючи жінкам поєднувати професійне та особисте життя;

- навчання та розвитку (організація тренінгів та програм підвищення кваліфікації для жінок, особливо в сферах, де їхня присутність є недостатньою, таких як STEM (наука, технології, інженерія, математика. Вітчизняні підприємці можуть брати приклад з Громадської організації Центр «Розвиток КСВ», яка запровадила програму «Дівчата STEM», що сприяє розвитку та підтримці молодих талантів у цих галузях [1];

- підтримки жінок у постраждалих регіонах (створення у тому числі бізнесом програм підтримки для жінок, які постраждали від війни, включаючи психологічну допомогу, професійну перепідготовку та інтеграцію в ринок праці. Наприклад, програма «Regeneration» пропонує групову психологічну підтримку для жінок, які пережили травматичні події [7]).

References

Література

1. Mentorstvo v Ukraini: yak zhinky STEM zakokhuyut svoikh menti v nauku ta tekhnologii [Mentoring in Ukraine: How STEM Women Make Their Mentees Fall in Love with Science and Technology]. 2024. URL: https://cs.detector.media/community/texts/186114/2024-05-16-mentorstvo-v-ukraini-yak-zhinky-stem-zakokhuyut-svoikh-menti-v-nauku-ta-tekhnologii/?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian]. 2. Ministry of Economy of Ukraine (2025). Monitorynh osnovnykh podiy v ekonomitsi Ukrainy [Monitoring of major events in the economy of Ukraine]. URL: https://me.gov.ua/view/12feebe9-7102-42f6-93d8-ba4c188d7252 [in Ukrainian]. 3. Onopriienko, D. O. (2021). Upravlinnia zabezpechenniam staloho rozvytku pidpriemstva [Management of sustainable development of the enterprise]. <i>Ekonomika. Finansy. Pravo – Economics. Finance. Law</i>, № 6(1), P. 33–36. DOI: https://doi.org/10.37634/efp.2021.6(1).7 [in Ukrainian]. 4. Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy [On Prevention of Corruption: Law of Ukraine No. 1700-VII of October 14, 2014]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text [in Ukrainian]. 5. Pro skhvalennia Stratehii zaprovadzhennia pidpriemstvamy zvitnosti iz staloho rozvytku: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy [On approval of the Strategy for the introduction of sustainable development reporting by enterprises: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 18.10.2024 No. 1015-r]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1015-2024-r?utm_source=chatgpt.com#Text [in Ukrainian]. 6. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030: Decree of the President of Ukraine dated September 30, 2019 No. 722/2019]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text [in Ukrainian]. 7. Regeneration (n.d.). Prohrama hrupovoi psykholohichnoi pidtrymky dla zhinok pid chas viiny	1. Менторство в Україні: як жінки STEM закохують своїх менті в науку та технології. 2024. URL: https://cs.detector.media/community/texts/186114/2024-05-16-mentorstvo-v-ukraini-yak-zhinky-stem-zakokhuyut-svoikh-menti-v-nauku-ta-tekhnologii/?utm_source=chatgpt.com. 2. Моніторинг основних подій в економіці України. Міністерство економіки України. 2025. URL: https://me.gov.ua/view/12feebe9-7102-42f6-93d8-ba4c188d7252. 3. Онопрієнко Д. О. Управління забезпеченням сталого розвитку підприємства. <i>Економіка. Фінанси. Право</i>. 2021. № 6(1). С. 33–36. DOI: https://doi.org/10.37634/efp.2021.6(1).7. 4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text. 5. Про схвалення Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.10.2024 № 1015-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1015-2024-p?utm_source=chatgpt.com#Text. 6. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text. 7. Програма групової психологічної підтримки для жінок під час війни.

- [Group psychological support program for women during war]. URL: https://regenerationprocess.online/?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian].
8. Sabovchuk, A., & Popovych, A. (2024). Vyznachennia poniattia ta tsili staloho rozvytku [Definition of the concept and goals of sustainable development]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, Vol. 5, № 86. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.5.61> [in Ukrainian].
9. Semchuk, Zh., Nytrebych, A., Andriushko, D., Markevych, O., Tymyk, A., Kupchak, V., & Pertsevyi, R. (2024). Modeli staloho rozvytku pidpriemstv u konteksti hlobalnykh ekolohichnykh vyklykiv [Models of sustainable enterprise development in the context of global environmental challenges]. *Akademichni vizii – Academic visions*, Vol. 32. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1179> [in Ukrainian].
10. Strapchuk, S. I. (2020). Kontseptualni pidkhody do vyznachennia poniattia "stalyi rozvytok" [Conceptual approaches to the definition of the concept of "sustainable development"]. *Visnyk KhNAU. Seriya: Ekonomichni nauky – Bulletin of the KhNAU. Series: Economic Sciences*, № 2, P. 325–339. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/cee31a0f-3c45-4467-ae7a-480cafb42909/content> [in Ukrainian].
11. Tsili staloho rozvytku: Ukraina. Natsionalna dopovid [Sustainable Development Goals: Ukraine. National Report]. 2017. URL: <https://me.gov.ua/view/22e86f94-a9dd-421e-adcb-e38748a4b7cb> [in Ukrainian].
12. Shashyna, M. V., & Mosiichuk, D. O. (2022). Parametrychni kharakterysty staloho rozvytku pidpriemstva [Parametric characteristics of sustainable development of an enterprise]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, № 3. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.3.2> [in Ukrainian].
13. Abubakar, I. (2017). Access to sanitation facilities among nigerian households: Determinants and sustainability implications. *Sustainability*, No. 9(4), Art. 547.
14. Baquillas, J. C., Concepcion, II R. S., San Juan, J. L. G., & Mayol, A. P. (2024). Transitioning to a Sustainable Business: Integrating the Sustainable
- Regeneration*. URL: https://regenerationprocess.online/?utm_source=chatgpt.com.
8. Сабовчик А., Попович А. Визначення поняття та цілі сталого розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Том 5, № 86. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.5.61>.
9. Семчук Ж., Нитребич А., Андрюшко Д., Маркевич О., Тимик А., Купчак В., Перцевий Р. Моделі сталого розвитку підприємств у контексті глобальних екологічних викликів. *Академічні візії*. 2024. Вип. 32. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1179>.
10. Страпчук С. І. Концептуальні підходи до визначення поняття "сталий розвиток". *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2020. № 2. С. 325–339. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/cee31a0f-3c45-4467-ae7a-480cafb42909/content>.
11. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. 2017. URL: <https://me.gov.ua/view/22e86f94-a9dd-421e-adcb-e38748a4b7cb>.
12. Шашина М. В., Мосійчук Д. О. Параметричні характеристики сталого розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. № 3. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.3.2>.
13. Abubakar I. Access to sanitation facilities among nigerian households: Determinants and sustainability implications. *Sustainability*. 2017. No. 9(4), Art. 547.
14. Baquillas J. C., Concepcion II R. S., San Juan J. L. G., Mayol A. P. Transitioning to a Sustainable Business: Integrating the Sustainable

- Development Goals. In: Editor(s): Martin A. Abraham, *Encyclopedia of Sustainable Technologies*. Second Edition. Elsevier, P. 449–458. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-90386-8.00095-4>.
15. METINVEST (n.d.). Business ethics and compliance. URL: https://metinvestholding.com/en/about/ethic?utm_source=chatgpt.com.
16. Cordella, M., Alfieri, F., & Sanfelix, J. (2021). Reducing the carbon footprint of ICT products through material efficiency strategies: a life cycle analysis of smartphones. *J. Ind. Ecol.*, Vol. 25, P. 448–464. DOI: <https://doi.org/10.1111/jiec.13119>.
17. Eccles, R. G., Ioannou, I., & Serafeim, G. (2014). The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance. *Management Science*, No. 60 (11), P. 2835–2857. URL: <http://www.jstor.org/stable/24550546>.
18. Fan Zhang, Feng Xiao and Pengju Yu (2024). A model of sustainable development in economic, social, and environmental aspects: the role of social capital in China. *Environ. Res. Commun.*, Vol. 6, Iss. 4, Art. 045001. DOI: <https://doi.org/10.1088/2515-7620/ad37a8>.
19. UNIDO (2024). Green Industrial Recovery Programme Ukraine 2024–2028. URL: https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2024-05/Green%20industrial%20recovery%20programme%20for%20Ukraine%202024-2028_external_online.pdf?utm_source=chatgpt.com.
20. Hak, T. Janouškova, S., & Moldan, B. (2016). Sustainable development goals: a need for relevant indicators. *Ecological Indicators*, Vol. 60(1), P. 565–573.
21. Jing Guo, Saleem Ali, & Ming Xu (2023). Recycling is not enough to make the world a greener place: Prospects for the circular economy. *Green Carbon*, Vol. 1, Iss. 2, P. 150–153. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.greenca.2023.10.006>.
- Integrating the Sustainable Development Goals. Editor(s): Martin A. Abraham, *Encyclopedia of Sustainable Technologies*. Second Edition. Elsevier, 2024. P. 449–458. DOI: <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-90386-8.00095-4>.
15. Business ethics and compliance. METINVEST. URL: https://metinvestholding.com/en/about/ethic?utm_source=chatgpt.com.
16. Cordella M., Alfieri F., Sanfelix J. Reducing the carbon footprint of ICT products through material efficiency strategies: a life cycle analysis of smartphones. *J. Ind. Ecol.* 2021. Vol. 25, Iss. 2. P. 448–464. DOI: <https://doi.org/10.1111/jiec.13119>.
17. Eccles R. G., Ioannou I., Serafeim G. The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance. *Management Science*. 2014. No. 60 (11). P. 2835–2857. URL: <http://www.jstor.org/stable/24550546>.
18. Fan Zhang, Feng Xiao and Pengju Yu. A model of sustainable development in economic, social, and environmental aspects: the role of social capital in China. *Environ. Res. Commun.* 2024. Vol. 6, Iss. 4, Art. 045001. DOI: <https://doi.org/10.1088/2515-7620/ad37a8>.
19. Green Industrial Recovery Programme Ukraine 2024–2028. UNIDO. 2024. URL: https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2024-05/Green%20industrial%20recovery%20programme%20for%20Ukraine%202024-2028_external_online.pdf?utm_source=chatgpt.com.
20. Hak T. Janouškova S., Moldan B. Sustainable development goals: a need for relevant indicators. *Ecological Indicators*. 2016. Vol. 60(1). P. 565–573.
21. Jing Guo, Saleem Ali, Ming Xu. Recycling is not enough to make the world a greener place: Prospects for the circular economy. *Green Carbon*. 2023. Vol. 1, Iss. 2. P. 150–153. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.greenca.2023.10.006>.
22. Makov T., Vivanco D. F. Does the

22. Makov T., & Vivanco, D. F. (2018). Does the circular economy grow the pie? The case of rebound effects from smartphone reuse. *Front. Energy Res.*, No. 6, Art. 39. DOI: <https://doi.org/10.3389/fenrg.2018.00039>.
23. Mohieldin, M. (2017). The Sustainable Development Goals and Private Sector Opportunities. *World Bank Group*. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35943.06565>.
24. RBC-Ukraine (n.d.). Money from sun and wind: What hinders Ukraine from attracting investment in green energy. URL: https://newsukraine.rbc.ua/analytics/money-from-sun-and-wind-what-hinders-ukraine-1748340364.html?utm_source=chatgpt.com.
25. Mwanza, B. G. (2021). Introduction to Recycling. In: Parameswaranpillai, J., Mavinkere Rangappa, S., Gulihonnehalli Rajkumar, A., Siengchin, S. (eds.). *Recent Developments in Plastic Recycling. Composites Science and Technology*. Springer, Singapore. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-16-3627-1_1.
26. NAKO (n.d.). The Independent Anti-Corruption Commission. URL: <https://nako.org.ua/en/about>.
27. Pasinovych, I., & Myskiv, G. (2023). Ukrainian context of sustainable development and the role of business in its achievement. *Regional Science Policy & Practice*, Vol. 15, Iss. 1, P. 161–181. DOI: <https://doi.org/10.1111/rsp3.12619>.
28. Prozorro (n.d.). URL: <https://prozorro.gov.ua/uk>.
29. UkraineInvest (n.d.). Renewable energy. URL: https://ukraineinvest.gov.ua/en/industries/energy/renewable-energy/?utm_source=chatgpt.com.
30. Sabbaghi, M., Esmailian, B., Cade, W., Wiens, K., & Behdad, S. (2016). Business outcomes of product repairability: a survey-based study of consumer repair experiences. *Resour., Conserv. Recycl.*, No. 109, P. 114–122. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2016.02.014>.
31. Sachs, J. D., Lafortune, G., Fuller, G., & Iablonovski, G. (2025). Financing Sustainable circular economy grow the pie? The case of rebound effects from smartphone reuse. *Front. Energy Res.* 2018. No. 6. Art. 39. DOI: <https://doi.org/10.3389/fenrg.2018.00039>.
23. Mohieldin M. The Sustainable Development Goals and Private Sector Opportunities. *World Bank Group*. 2017. DOI: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.35943.06565>.
24. Money from sun and wind: What hinders Ukraine from attracting investment in green energy. *RBC-Ukraine*. URL: https://newsukraine.rbc.ua/analytics/money-from-sun-and-wind-what-hinders-ukraine-1748340364.html?utm_source=chatgpt.com.
25. Mwanza B. G. Introduction to Recycling. In: Parameswaranpillai J., Mavinkere Rangappa S., Gulihonnehalli Rajkumar A., Siengchin S. (eds.) *Recent Developments in Plastic Recycling. Composites Science and Technology*. Springer, Singapore, 2021. DOI: https://doi.org/10.1007/978-981-16-3627-1_1.
26. The Independent Anti-Corruption Commission. *NAKO*. URL: <https://nako.org.ua/en/about>.
27. Pasinovych I., Myskiv G. Ukrainian context of sustainable development and the role of business in its achievement. *Regional Science Policy & Practice*. 2023. Vol. 15, Iss. 1. P. 161–181. DOI: <https://doi.org/10.1111/rsp3.12619>.
28. Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/uk>.
29. Renewable energy. *UkraineInvest*. URL: https://ukraineinvest.gov.ua/en/industries/energy/renewable-energy/?utm_source=chatgpt.com.
30. Sabbaghi M., Esmailian B., Cade W., Wiens K., Behdad S. Business outcomes of product repairability: a survey-based study of consumer repair experiences. *Resour., Conserv. Recycl.* 2016. No. 109. P. 114–122. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2016.02.014>.
31. Sachs J. D., Lafortune G., Fuller G., Iablonovski G. Financing Sustainable

Development to 2030 and Mid-Century. Sustainable Development Report 2025. Paris: SDSN, Dublin: Dublin University Press. DOI: <https://doi.org/10.25546/111909>.

32. SDG Compass (2018). The guide for business action on the SDGs. URL: https://files.acquia.undp.org/public/migration/ua/SDG_Compass_Guide_Ukrainian.pdf.

33. UNDP (2024). Support to the Economic Recovery of Ukraine. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-02/undp-supporteconomicrecoveryukraine2024en_v04.pdf?utm_source=chatgpt.com.

34. Sustainable Development Goals Ukraine. *Voluntary National Review*. 2020. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26295VNR_2020_Ukraine_Report.pdf.

35. EIB (2024). Ukraine: EIB provides €55 million to reconstruct social infrastructure. URL: https://www.eib.org/en/press/all/2024-530-ukraine-eib-provides-eur55-million-to-reconstruct-social-infrastructure?utm_source=chatgpt.com.

36. EBRD Press Office (2025). Ukrainian SMEs in "conservation mode", new EBRD research shows. URL: https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/ukrainian-smes-in--conservation-mode---new-ebrd-research-shows2.html?utm_source=chatgpt.com.

Development to 2030 and Mid-Century. Sustainable Development Report 2025. Paris: SDSN, Dublin: Dublin University Press. 2025. DOI: <https://doi.org/10.25546/111909>.

32. The guide for business action on the SDGs. *SDG Compass*. 2018. URL: https://files.acquia.undp.org/public/migration/ua/SDG_Compass_Guide_Ukrainian.pdf.

33. Support to the Economic Recovery of Ukraine. *UNDP*. 2024. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-02/undp-supporteconomicrecoveryukraine2024en_v04.pdf?utm_source=chatgpt.com.

34. Sustainable Development Goals Ukraine. *Voluntary National Review*. 2020. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26295VNR_2020_Ukraine_Report.pdf.

35. Ukraine: EIB provides €55 million to reconstruct social infrastructure. *EIB*. 2024. URL: https://www.eib.org/en/press/all/2024-530-ukraine-eib-provides-eur55-million-to-reconstruct-social-infrastructure?utm_source=chatgpt.com.

36. Ukrainian SMEs in "conservation mode", new EBRD research shows. *EBRD Press Office*. 2025. URL: https://www.ebrd.com/home/news-and-events/news/2025/ukrainian-smes-in--conservation-mode---new-ebrd-research-shows2.html?utm_source=chatgpt.com.